

Zoological research
in the Dodecanese

Anastasios Legakis

Ζωολογική έρευνα
στα Δωδεκάνησα

Αναστάσιος Λεγάκις

*"And the mountain-peaks are asleep and the ravines,
the headlands and the torrent-beds,
all the creeping tribes that the black earth nourishes,
the wild animals of the mountains,
the race of bees and the monsters in the depths of the surging sea;
and the tribes of long-winged birds are asleep."*

(Alcman, 89)

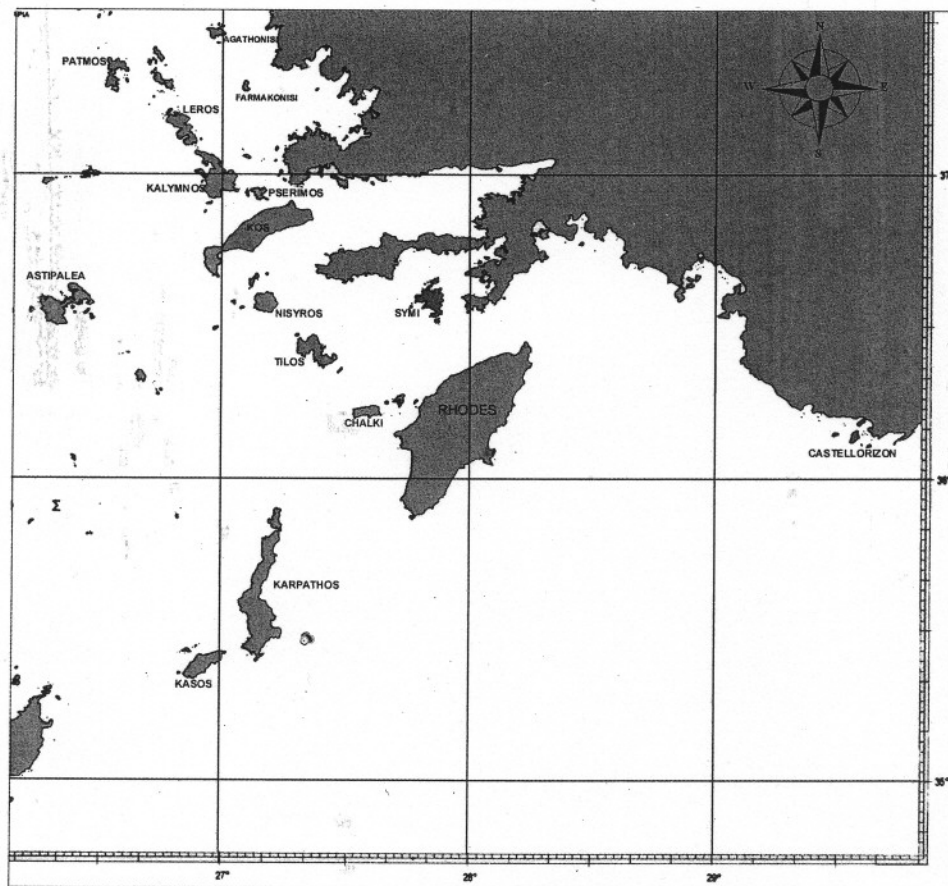
The first publication encountered in the international references on the natural environment of the Dodecanese appeared in 1840. W.R.W. Wilde published in London his book on "Narrative of a voyage to Madeira, Tenerife and along the shores of the Mediterranean including a visit to Algiers, Egypt, Palestine, Tyre, Rhodes, Telmessus, Cyprus and Greece with observations on the natural history of the countries visited". These accounts cannot be considered as strictly scientific, nevertheless they give a view of the nature of Rhodes as it was in the early 19th century.

A few years later, in 1856, the French Guérin published a

*«εὐδουσι δ' ὄρεων κορυφαί τε καὶ φάραγγες
πρώονές τε καὶ χαράδραι
φύλα τ' ἐρπέτ' ὅσα τρέφει μέλαινα γαῖα
θῆρες τ' ὄρέσκωσι καὶ γένος μελισσῶν
καὶ κνώδαλ' ἐν βένθεσσι πορφύρεας ἄλως·
εὐδουσι δ' οἰωνῶν φύλα τανυπτερυγῶν.»*

(Alcman, 89)

Η πρώτη αναφορά που συναντάμε στη διεθνή βιβλιογραφία για παρατηρήσεις πάνω στο φυσικό περιβάλλον των Δωδεκανήσων εμφανίζεται το 1840. Ο W.R.W. Wilde δημοσιεύει στο Λονδίνο το βιβλίο του "Narrative of a voyage to Madeira, Tenerife and along the shores of the Mediterranean including a visit to Algiers, Egypt, Palestine, Tyre, Rhodes, Telmessus, Cyprus and Greece with observations on ... the natural history of the countries visited" («Διήγηση ενός ταξιδιού στη Μαδέρα, την Τενερίφη και κατά μήκος των ακτών της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένων επισκέψεων στο Αλγέρι, την Αίγυπτο, την Παλαιστίνη, την Τύρο, τη Ρόδο, την Τελμεσσό, την Κύπρο και την Ελλάδα με παρατηρήσεις πάνω στη φυσική ιστορία των χωρών αυ-

Geographical location of Rhodes and the Dodecanese.
Γεωγραφική τοποθέτηση της Ρόδου και της Δωδεκανήσου.

book entitled "Étude sur l'île de Rhodes". Guérin is not a simple traveller. He was a naturalist at the National Museum of Natural History in Paris and a few years earlier had participated in the scientific expedition to the Peloponnese. Therefore, his observations can be considered as more reliable.

From the end of the 19th century, the visits of foreign scientists and their publications increased. It is a period during which the unknown Greece and the Aegean islands attract the interest of European researchers. As such, in 1880 we have reports on birds and sponges, in 1888 a British work on the mammals of Kos, in 1899 the discovery of two new species of beetles in Rhodes, in 1907 a new butterfly and in 1914 another general work on the results of a zoological expedition to Rhodes.

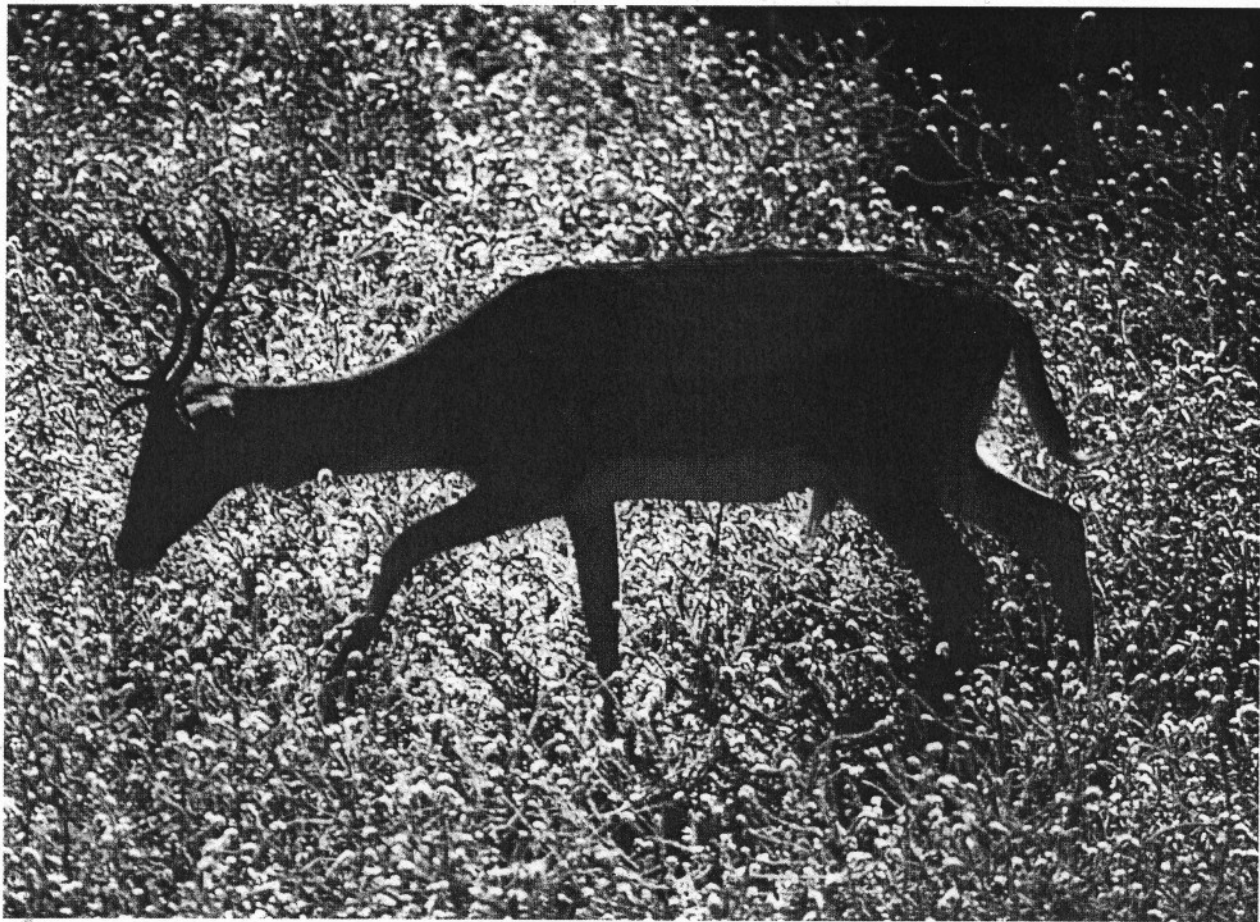
However, the most significant developments occurred in the '10s with the "invasion" of Italian researchers, as the Dodecanese are under Italian rule since 1912. In 1913, a series of scientific publications entitled "Escursioni zoologiche del Dr. Enrico Festa nell'isola di Rodi" started. The results of the first organized expedition in 1913 under Dr. E. Festa are presented in 15 articles published from 1914 to 1923. These articles include a wide range of animal groups, from worms to mammals. This series gave way to two

τών». Οι παρατηρήσεις αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αυστηρά επιστημονικές, δίνουν όμως μια εικόνα του πως ήταν η φύση της Ρόδου στις αρχές του 19ου αιώνα μέσα από τα μάτια ενός περιηγητή.

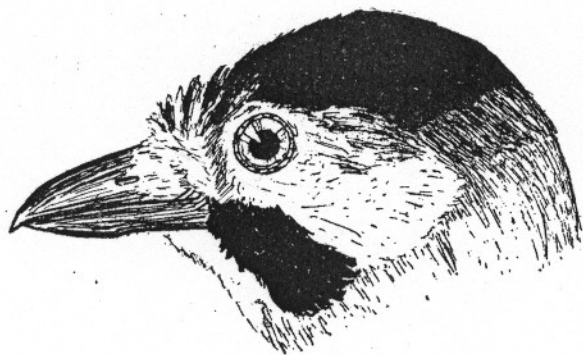
Λίγα χρόνια αργότερα, το 1856, ο Γάλλος Guérin δημοσιεύει ένα βιβλίο με τίτλο "Étude sur l'île de Rhodes" («Μελέτη πάνω στο νησί της Ρόδου»). Ο Guérin δεν είναι ένας απλός περιηγητής. Είναι φυσιοδίφης από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Παρισιού και μερικά χρόνια νωρίτερα είχε συμμετάσχει και στη μεγάλη επιστημονική αποστολή της Πελοποννήσου. Έτσι οι παρατηρήσεις του μπορούν να θεωρηθούν ότι είναι πιο αξιόπιστες.

Από το τέλος του 19ου αιώνα οι επισκέψεις ξένων επιστημόνων και οι δημοσιεύσεις τους αρχίζουν να πυκνώνουν. Είναι μια εποχή όπου η άγνωστη Ελλάδα και τα νησιά του Αιγαίου τραβούν το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων ερευνητών. Έτσι, μεταξύ άλλων, έχουμε το 1880 αναφορές για τα πουλιά και για τους σπόγγους, το 1888 μια αγγλική εργασία για τα θηλασικά της Κω, το 1899 την ανακάλυψη δύο νέων ειδών σαθαριών στη Ρόδο, το 1907 μια νέα πεταλούδα και το 1914 άλλη μια γενική εργασία ως αποτέλεσμα μιας ζωολογικής εξερεύνησης στη Ρόδο.

Η μεγάλη όμως ώθηση ξεκινά στη δεκαετία 1910-1920 με την είσοδο των Ιταλών ερευνητών, καθώς τα Δωδεκάνησα μπαίνουν κάτω από την επικράτειά τους το 1912. Το 1913 ξεκινά η δημοσίευση μιας μεγάλης σειράς εργασιών με τίτλο "Escursioni zoologiche del Dr. Enrico Festa nell' isola di Rodi" («Ζωολογι-

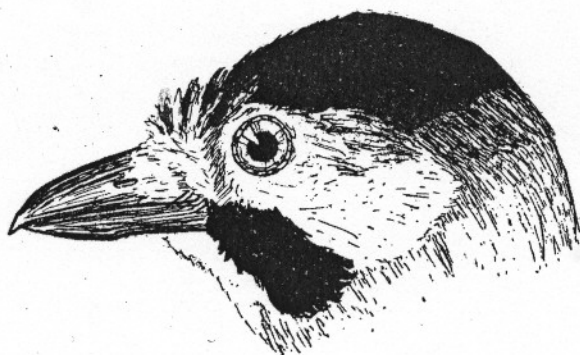

*The first scientific description of the Rhodian fallow deer was provided by Danford & Alston (1880) (photo: Marco Masseti).
Η πρώτη επιστημονική περιγραφή του ροδίτικου πλατωνιού έγινε από τους by Danford & Alston (1880)*

Adult of Garrulus glandarius rhodius
Salvad. & Festa (from Ghigi et al., 1929).

Ενήλικο άτομο του είδους Garrulus glandarius rhodius.

Subadult of Garrulus glandarius rhodius
Salvad. & Festa (from Ghigi et al., 1929).

Ανήλικο άτομο του είδους Garrulus glandarius rhodius.

other important series: "Ricerche faunistiche nelle isole italiane dell'Egeo" that included data from expeditions carried out in 1926, 1928 and 1929, and "Nuovi contributi alla conoscenza della fauna delle isole italiane dell'Egeo" that was published from 1932 to 1942. The importance of these two series lies in the facts that first, they include many more animal groups such as many insect orders, and second, some islands of the Dodecanese are studied for the first time. In his introduction, the coordinator of the series, Alessandro Ghigi reports that the aims of this expedition were not only the increase of scientific knowledge on the fauna, but also the solution of problems such as those of fisheries, hunting, bee-keeping and the control of pests.

We must include, in our account of pre-war organized scientific expeditions, the entomological visits of Prince Alessandro della Torre e Tasso and his collaborators that are published in 6 articles in 1935 and 1936 under the general title "Risultati scientifici delle cacce entomologiche di S.A.S il principe Alessandro della Torre e Tasso nelle isole italiane dell'Egeo".

The Italian researches in the Dodecanese are not limited to organized expeditions. From 1915 till 1948 at least 30 articles were published by isolated Italian researchers on various groups such as ants, fish, horses, birds, reptiles etc.

It is not only Italians that study the Dodecanese. Several Germans and Austrians visit the islands during that period and study their fauna. Among them stands out one of the most prolific writers on the fauna of Greece, Franz Werner, who works in detail on the reptiles of the islands.

After the Second World War, the interest towards the Dodecanese remains constant. Their zoological importance is now well known. The islands constitute a link between Asia Minor, the Cyclades and Crete and include many endemic forms present only there. A big Austrian expedition from the Vienna Natural History Museum visits Rhodes in 1959 and again in 1963. The

κές αποστολές του Dr. Festa στο νησί της Ρόδου»). Μέσα σε 15 άρθρα, που δημοσιεύονται από το 1914 έως το 1923, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης οργανωμένης αποστολής του 1913 υπό τον Dr. E. Festa που περιλαμβάνει ένα σημαντικό εύρος ζωικών ομάδων, από σκουλήκια έως θηλαστικά. Η σειρά αυτή δίνει τη θέση της σε δύο άλλες μεγάλες σειρές, το "Ricerche faunistiche nelle isole italiane dell'Egeo" («Πανιδιές έρευνες στα ιταλικά νησιά του Αιγαίου») που περιλάμβανε αποτελέσματα αποστολών που έγιναν το 1926, το 1928 και το 1929, και το "Nuovi contributi alla conoscenza della fauna delle isole italiane dell'Egeo" («Νέες συνεισφορές στη γνώση της πανίδας των ιταλικών νησιών του Αιγαίου») που δημοσιεύθηκε από το 1932 έως το 1942. Η σημασία αυτών των δύο σειρών είναι ότι πρώτον, αφορούν πολύ περισσότερες ζωικές ομάδες όπως πολλές τάξεις εντόμων, και δεύτερον, ότι για πρώτη φορά μελετώνται πολλά από τα νησιά της Δωδεκανήσου. Στην εισαγωγή του, ο συντονιστής των σειρών Alessandro Ghigi αναφέρει ότι οι στόχοι της αποστολής ήταν όχι μόνο η καλύτερη επιστημονική γνώση αλλά και η λύση προβλημάτων, όπως της αλιείας, του κυνηγιού, της μελισσοκομίας και της καταπολέμησης βλαβερών εντόμων.

Στις προπολεμικά οργανωμένες επιστημονικές αποστολές θα πρέπει να προσθέσουμε τις εντομολογικές επισκέψεις του πρίγκιπα Alessandro della Torre e Tasso και των συνεργατών του, που δημοσιεύονται σε 6 άρθρα το 1935 και το 1936 με το γενικό τίτλο "Risultati scientifici delle cacce entomologiche di S.A.S. il principe Alessandro della Torre e Tasso nelle isole italiane dell'Egeo" («Επιστημονικά αποτελέσματα των εντομολογικών συλλογών της Αυτής Υψηλοτάτης Γαληνότητος του Πρίγκιπα Alessandro della Torre e Tasso στα νησιά του Αιγαίου»).

Οι ιταλικές έρευνες στα Δωδεκάνησα δεν περιορίζονται στις οργανωμένες αποστολές. Από το 1915 έως το 1948 δημοσιεύονται τουλάχιστον 30 εργασίες από μεμονωμένους Ιταλούς ερευνητές με ποικίλα θέματα όπως για μυρμηγκία, ψάρια, άλογα, πουλιά, ερπετά κ.ά.

Δεν είναι μόνο οι Ιταλοί που ερευνούν τα Δωδεκάνησα. Αρκετοί Γερμανοί και Αυστριακοί επισκέπτονται τα νησιά την εποχή αυτή και μελετούν την πανίδα τους. Ξεχωρίζει ένας από τους πολυγραφώτερους για την Ελλάδα ζωολόγους, ο Franz Werner, που αναλύει διεξοδικά τα ερπετά των νησιών.

Μεταπολεμικά, το ενδιαφέρον για τα Δωδεκάνησα παραμένει αμείωτο. Η ζωολογική σημασία τους έχει γίνει πια γνωστή. Τα νησιά αποτελούν ένα συνδετικό κρίκο ανάμεσα στη Μικρά

result is a series of 16 articles with many new species of insects, mollusca and other groups that enrich significantly our knowledge.

The Greek researchers have unfortunately not been significantly involved in zoological researches in the Dodecanese. The distance from the centres of research in Athens, Thessaloniki, Patras and Crete has not allowed systematic studies. On the other hand, apart from the Hydrobiological Station in Rhodes, there exists no scientific foundation that could house these researches. We must, however, mention some organized projects, such as the project for the study of the dodecanesian salamander *Mertensiella luschani* that is being carried out for the past 25 years at the University of Athens, the surveys that are being carried out by the University of Crete for the past 15 years mainly for cave and soil invertebrates, and the project for the study of Audouin's Gull that was carried out by the Hellenic Ornithological Society in the small islands of the region and that allowed the collection of new data for other groups that have not been published yet.

Until today, more than 250 scientific articles, reports and books have been published on the fauna of the Dodecanese. To these we must add many more that, among other regions, include data on the Dodecanese. Most publications refer to the Lepidoptera (butterflies and moths), birds, reptiles and amphibians, mollusca (mainly snails) and mammals. The other groups are covered much less extensively. The island that has been studied most is of course Rhodes. Sixty eight percent of the publications refer to its fauna. Other well-studied islands are Kos and Karpathos, while on the other side, the faunas of Patmos, Chalki, Symi and the smaller islets are almost unknown.

Ασία, τις Κυκλάδες και την Κρήτη και περιλαμβάνουν πολλές ενδημικές μορφές που συναντώνται μόνο εκεί. Μια μεγάλη αυστριακή αποστολή από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Βιέννης επισκέπτεται τη Ρόδο το 1959 και ξανά το 1963. Αποτέλεσμα είναι 16 εργασίες με πολλά καινούργια είδη εντόμων, μαλακίων και άλλων ομάδων που εμπλουτίζουν σημαντικά τη γνώση μας.

Οι Έλληνες ερευνητές δεν έχουν δυστυχώς ασχοληθεί εντατικά με τα Δωδεκάνησα. Η απόσταση από τα κέντρα της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, της Πάτρας και της Κρήτης αποτρέπει τη συστηματική μελέτη. Εξ' άλλου, εκτός από τον Υδροβιολογικό Σταθμό, δεν υπάρχει ένα επιστημονικό ίδρυμα που θα μπορούσε να στεγάσει τέτοιες προσπάθειες. Θα πρέπει όμως να αναφέρουμε μερικά πιο οργανωμένα προγράμματα, όπως το πρόγραμμα μελέτης της δωδεκανησιακής σαλαμάνδρας *Mertensiella luschani* που εκπονεί εδώ και 25 χρόνια το Πανεπιστήμιο Αθηνών, τις δειγματοληψίες που εκτελεί το Πανεπιστήμιο Κρήτης τα τελευταία 15 χρόνια, κυρίως για τα ασπόνδυλα του εδάφους και των σπηλιών, και το πρόγραμμα για τη μελέτη του Αιγαυόγαρου που εκπονήθηκε από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία στα μικρά νησιά της περιοχής και που παράλληλα βοήθησε στη συλλογή νέων δεδομένων για άλλες ομάδες που ακόμη δεν έχουν δημοσιευτεί.

Μέχρι σήμερα έχουν δημοσιευτεί πάνω από 250 εργασίες και βιβλία που αναφέρονται στην πανίδα της Δωδεκανήσου. Σ' αυτές θα πρέπει να προσθέσουμε και πολλές περισσότερες που, ανάμεσα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, κάνουν αναφορές και στα Δωδεκάνησα. Οι περισσότερες δημοσιεύσεις αφορούν τα Λεπιδόπτερα (πεταλούδες και νυχτοπεταλούδες), τα πουλιά, τα ερπετά και αμφίβια, τα μαλάκια (κυρίως τα σαλιγκάρια) και τα θηλαστικά. Οι άλλες ομάδες καλύπτονται σε περιορισμένο βαθμό. Το νησί που έχει μελετηθεί περισσότερο είναι, φυσικά, η Ρόδος. Το 68% των δημοσιεύσεων αναφέρονται στην πανίδα της. Άλλα σχετικά καλά μελετημένα νησιά είναι η Κως και η Κάρπαθος, ενώ στην αντίθετη άκρη η Πάτμος, η Χάλκη και η Σύμη, αλλά και οι μικρότερες νησίδες είναι σχεδόν άγνωστες.